

Opinnäytetyö (AMK / YAMK)

Esittävän taiteen koulutusohjelma

NESTAS12TE

2018

Alexi Kumpula

KESKENERÄISET KOHTALOT: RYHMÄLÄHTÖISYYDEN HYÖDYNTÄMINEN NÄYTELMÄTEKSTIN LUOMISESSA

OPINNÄYTETYÖ (AMK / YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma | Teatteri

2018 | 26

Mervi Rankila-Källström

Aleksi Kumpula

KESKENERÄISET KOHTALOT: RYHMÄLÄHTÖISYYDEN HYÖDYNTÄMINEN NÄYTELMÄTEKSTIN LUOMISESSA

Käsittelen opinnäytetyössäni ryhmälähtöisen esitykseni Keskeneneräiset kohtalot luomisprosessia. Keskeneneräiset kohtalot -näytelmä käsittelee erityisesti nuoria tekijöitä koskettavia aiheita, kuten suhdetta vanhempiin, kiusaamista ja itsensä etsimistä. Teemat tuodaan esille kolmessa eri tarinassa, joissa nähdään, mitä nuoret tarvitsevat ja mitä voi tapahtua, jos tarpeet eivät tule kohdatuksi.

Tutkin, puran ja analysoin sitä, mistä ja miten esitys sai alkunsa ja kuinka lopullinen teksti otti muotonsa prosessin aikana. Käyn läpi, miten ryhmälähtöinen työtapa antoi kipinän tekstile ja miten ryhmälähtöisyys ohjasi prosessia alusta loppuun saakka. Pohdin myös omaa kehittymistäni ohjaajana ryhmälähtöisen näytelmän tekijänä sekä sitä, miten oma taiteellinen visio pääsi näkyviin ryhmän luomassa esityksessä. Käytän Alison Oddeyn viittä kysymystä devising-prosessin aloittavalle tekijälle luomaan rakennetta, sekä jäsentämään ajatuksia opinnäytetyössäni. Päädyn siihen tulokseen, että ryhmälähtöinen teatteri on oivallinen tapa tuottaa henkilökohtaista ja koskettavaa teatteria, kunhan vapaus ja ohjattu tekeminen ovat tasapainossa.

ASIASANAT:

Ryhmälähtöisyys, ohjaaminen, improvisaatio, devising, lähdemateriaali, episodimainen, prosessi.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts | Theatre

2018 | 26

Mervi Rankila-Källström

Aleksi Kumpula

KESKENERÄISET KOHTALOT: WRITING A PLAY UTILIZING DEVISING THEATRE

In my Bachelor's Thesis I discuss the creation process of my devising theatre performance *Keskeneräiset kohtalot*. *Keskeneräiset kohtalot* focuses on topics such as relationships with parents, bullying and self-seeking. The themes are presented in three different stories that show what young people need and what can happen if their needs are not met.

I reflect and analyze how and where the play originated and how the final text took shape during the process. I explain how devising method gave a spark to the text and how devising guided the process from start to finish. I also reflect on my own development as a director of a devised play, and how my own artistic vision was visible in the group's creations. I use Alison Oddey's five questions to the creator(s) of the devising process to create a structure in my thesis. I come to the conclusion that the devising method is a great way to create personal and moving theatre, as long as freedom and directed work stay in balance.

KEYWORDS:

Devising theatre, directing, improv, source material, episodic, process.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 RYHMÄLÄHTÖISYYDEN MÄÄRITELMÄ	6
3 KOHTI KESKENERÄISIÄ KOHTALOITA	7
3.1 Mitä haluat luoda ja miksi?	7
3.2 Kenelle luot ja miksi?	8
3.2.1 Työryhmälle	8
3.2.2 Nuorilta nuorille	8
3.2.3 Nuorilta vanhemmille	8
3.2.4 Ympäröivälle maailmalle	9
3.3 Mitkä ovat lähtökohdat esitykselle?	9
3.4 Mitkä ovat esityksen lähdemateriaalit?	10
3.5 Onko muoto tai rakenne tärkeä alue esityksen kannalta?	11
4 KESKENERÄISET KOHTALOT	13
4.1 Prologi	13
4.2 Viattomuus	14
4.3 Etsiminen	15
4.4 Luopuminen	19
4.5 Epilogi	22
5 LOPUKSI	24
LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Mitä syntyy, kun pallon heittää omista käsistään ensiksi työryhmälle ja katsoo, mihin se kuljettaa? Voinko ohjaajana antaa työryhmälle vapauden luoda ja silti painaa oman kädenjälkeni tekstiin? Ryhmälähtöisen ohjaamisen kiehtovuus piilee siinä, että vapauden ja väljien teemojen kautta voidaan päästä lopulta valmiiseen näytelmätekstiin.

Opinnäytetyössä esittelemäni näytelmätekstin ohjasin ja kirjoitin Rauman kansalaisopiston nuorisoteatterille lukuvuonna 2017–2018. Näytelmä oli suurin tähän asti ohjaamistani ja tekemistäni esityksistä.

Opinnäytetyön alussa esittelen ryhmälähtöisyyttä hyödyntäen lähdemateriaalina käyttämäni Alison Oddeyn kirjaa *Devising Theatre: A practical and theoretical handbook* ja devising -määritelmää Pieta Koskenniemen kirjasta *Osallistava teatteri: Devising ja muita merkillisyyksiä*.

Tämän jälkeen tarkastelen Keskenäiset kohtalot -esityksen prosessin ja sen lähtökohdat Oddeyn esittämien kysymysten avulla. Syvennyn esityksen lähdemateriaaleihin, tavoitteisiin ja muotoon. Esittelen myös motivaation, josta esitys syntyi, ja kohderyhmän, jolle se osoitettiin.

Sen jälkeen esittelen katkelmia jokaisesta valmiin esityksen osasta, joita on viisi: prologi, viattomuus, etsiminen, luopuminen ja epilogi. Avaan katkelmien merkityksiä ja prosessia, joka johti lopulliseen tekstiin. Lopuksi pohdin ryhmälähtöisen tavan ansioita ja kääntöpuolia. Valotan myös sitä oppimisen matkaa, jonka kävin itse ohjaajana läpi prosessin aikana.

2 RYHMÄLÄHTÖISYYDEN MÄÄRITELMÄ

Koskenniemen mukaan devising viittaa joukkoon nykyteatterin ajattelu- ja työtapoja. Suomeksi devisingista on käytetty termiä ryhmä- ja prosessikeskeinen teatteri. Eräs tapa määritellä devising on "ne teatterin tekemisen tavat, joissa ennalta laadittua käsikirjoitusta ei ole, vaan käsikirjoitus syntyy prosessissa ryhmän synnyttämänä" (Koskenniemi 2007, 5).

What initially identifies devised theatre is that the creative process originates in ways different from traditional theatre. –Devised theatre can start from an infinite number of possibilities, such as an idea, image, concept, object, poem, piece of music or a painting and the precise nature of the end product is unknown. In conventional theatre, however, everyone knows the production—from the outset. – In devised theatre, at one end of the spectrum is an open book with only unmarked pages, whilst at the other end is a skeletal outline of the proposed piece to be devised. (Oddey 1994, 7.)

Oddey erottelee siis ryhmälähtöisen teatterin perinteisestä teatterista sen nojalla, että ryhmälähtöisellä teatterilla ei ole valmista tekstiä kuten perinteisellä teatterilla. Ryhmälähtöinen teatteri syntyy siten "luurankomaisesta" rungosta, joka odottaa täyttäjäänsä.

Oddey esittää viisi kysymystä, joihin vastaamalla devising -prosessi voidaan käynnistää.

1. *Mitä haluat luoda ryhmälähtöisesti ja miksi? Minkälaista teatteria haluat luoda?*
2. *Kenelle luot ryhmälähtöisesti ja miksi?*
3. *Mitkä ovat lähtökohtasi ryhmälähtöiselle projektille?*
4. *Toimiiko sisältö tai aihe lähtökohtana projektille? Mitkä ovat lähdemateriaalit?*
5. *Onko muoto tai rakenne tärkeä valmistava alue projektin tutkimusmatkan kannalta?*

(Oddey 1994, 41.)

Näiden kysymysten kautta aloitan Keskenäiset kohtalot -näytelmään johtaneen ryhmälähtöisen prosessin lähtökohtien esittelyn seuraavassa luvussa.

3 KOHTI KESKENERÄISIÄ KOHTALOITA

3.1 Mitä haluat luoda ja miksi?

Esityksen tekoprosessin alkumetreillä kaikki oli vielä avoinna. Olin itse miettinyt mahdollisen ryhmälähtöisen esityksen tekemistä nuorisoteatterin kanssa, mutta valmiin tekstin ohjaaminen oli myös vaihtoehto. Keskustelin tästä aiheesta työryhmän kanssa, ja päädyimme ryhmälähtöiseen tekota-paan. Syy tälle päätökselle oli se, että ryhmän mielestä valmiit tekstit eivät tuoneet esille heidän kokemuksiaan ja tuntemuksiaan. Halusimme tehdä jotakin, mikä olisi lähtöisin työryhmästä.

Keskustelun edetessä tavoitteeksi alkoi muodostua koskettavan teatterin tekeminen nuorille. Tämä tavoite sai muotonsa siitä syystä, että työryhmä koki useimpien nuorille suunnattujen näytelmätekstien olevan hyvin yksinkertaistavia. Raumalla ei myöskään ollut suurta tarjontaa nuorille suunnatun teatterin suhteen. Tämän takia ohjaajana tartuin kiinni kyseiseen tavoitteeseen ja aloin suuntaamaan prosessia koskettavia ja samaistuttavia teemoja kohti.

Halusimme tehdä vaikuttavaa teatteria. Teatteria, joka liikuttaa jokaista siinä osallisena olevaa ja käsittelee siten jokaisen elämään kuuluvia asioita. Tämän tuloksen uskoimme saavuttavamme ammentamalla materiaalia työryhmän, eli nuorien, omista oikeista kokemuksista ja tunteista. Mitä seuraa, jos saisimme tuotua esityksessä esille ne raa'at tunteet, joita nuoret tuntevat kohdatessaan nuoruuden monikasvoiset haasteet ja heittäessään toisaalta hyvästit lapsuuden viattomuudelle. Aiidosta elämästä ammennetut teemat antaisivat täten onnistuneesti käsiteltynä myös näytelmälle sen kyvyn koskettaa.

Tavoitteen tarkennuttua aloimme miettimään, mitä nämä oikeat kokemukset ja tunteet voisivat olla. Käsitelimme ja keskustelimme lukuisista mahdollisista aiheista, joista tärkeimpinä nousivat esille elämän käännekohdat lapsuudesta nuoruuteen, nuoruudesta aikuisuuteen ja lopulta vanhemmuuteen. Suhde vanhempiin koettiin työryhmässä aiheeksi, joka oli tulevassa näytelmässä erityisen tärkeä käsitellä. Siksi siitä tulikin oleellinen rakennuselementti esityksen valmistamisessa.

Nuorilla oli paljon sanottavaa vanhemmuudesta. Siitä, miten vanhemmat onnistuvat ja epäonnistuvat toiminnassaan suhteessa nuoriin. Siitä, miten tärkeä suhde vanhempiin on ja miten se voi auttaa tai jarruttaa edistymistä elämässä. Vanhemmuus jaettiin kolmeen eri karikatyyriseen tyyppiin: laiminlyövään, yli-innokkaaseen ja ei-läsnäolevaan. Täten alkoi jo muotoutua eräänlainen viesti nuorilta vanhemmille. Näytelmä voisi sekä näyttää, mitä nuoret tarvitsevat, että valaista sitä, miten voi käydä, kun tarpeet eivät tule täytetyksi.

3.2 Kenelle luot ja miksi?

3.2.1 Työryhmälle

Harjoituskauden alussa esitystä ja teatteria tehtiin vain työryhmää varten. Päätettyämme tulevan esityksen olevan ryhmälähtöinen harjoituskauden alku kului teemoja etsiessä ja tutkiessa harjoitteiden, sekä keskusteluiden avulla. Emme pitäneet suurta kiirettä esitysmateriaalin hankkimisessa, koska työryhmälle tärkeintä oli löytää itseä kiinnostavat aiheet.

Halusimme tehdä teatteria, joka oikeasti liikuttaa ja on lähtöisin omasta kokemusmaailmasta ja ongelmista. Teatteria, joka ei yksinkertaista, vaan esittää maailman ja tarinat todellisuutta noudattaen ja tarvittaessa myös raa’asti. Tämä voitaisiin saavuttaa ainoastaan harjoituskaudella, jonka tavoite on saada kaivettua esille nuorien näyttelijöiden omat kokemukset, näkemykset ja ajatukset. Tämä vaati aikaa, ja pyrin antamaan tälle osalle prosessia kaiken ajan, mitä se tarvitsi. Tätä toiminnan tapaa seuraten koin, että voimme saavuttaa parhaiten ryhmän asettaman tavoitteen tehdä puhuttelevaa teatteria itseämme kiinnostavia ajatuksia seuraamalla.

3.2.2 Nuorilta nuorille

Halusimme luoda teatteria nuorilta nuorille. Alkutaipaleella teimme teatteria itsellemme, mutta kun esitys, sen teemat, materiaali ja muoto alkoivat muodostua, aloimme suuntaamaan katsetta ryhmän ulkopuolelle. Työryhmä koki, että Raumalla oli melkein olematon tarjonta nuorille suunnatun teatterin saralla, ja ohjaajana olin samaa mieltä työryhmän kanssa. Työryhmä koostui 15–19 vuotiaista raumalaisista nuorista, joten päätös tehdä nuorille suunnattua teatteria oli melkein itsestäänselvyys. Kohderyhmän tarkentamisen jälkeen aloimme muotoilemaan siinä vaiheessa olemassa olevaa esitysmateriaalia valmiiksi kohderyhmää mielessä pitäen.

3.2.3 Nuorilta vanhemmille

Esitys oli tehty myös nuorilta vanhemmille. Miksi teimme teatteria vanhemmille? Halusimme, että vanhemmat kiinnittäisivät huomiota esityksessä käsiteltäviin asioihin. Työryhmä selvästi koki, että vanhemmat ja lapset eivät kohtaa tarvittavalla tavalla. Esityksen merkitys tässä kohtaa muodostui eräänlaiseksi viestinvälittäjäksi. Voisiko teatteri rakentaa siltaa vanhempien ja nuorien välillä vallitsevan kuilun yli?

Esityksen valmistamisen edetessä esille alkoi nousta tiettyjä aiheita ja teemoja, kuten vanhemmuus ja sen muodot. Kyseessä oli siis nuorten kokemukset vanhemmista ja suhteista vanhempiin, eli kosketuspinta nuoriin säilyi, mutta itse viesti ja teemojen merkitys oli suunnattu vanhemmille. Merkitys alkoi muotoutua juuri siksi ”nuorten avunhuudoksi” vanhemmille ja myös ympäröivälle maailmalle. Se kenelle teimme teatteria, alkoi ottamaan uutta suuntaa, ja päätin ohjaajana antaa sen viedä prosessia kohti uutta ja koskettavaa kokonaisuutta.

Kysyin usein työryhmältä, mikä meidän viestimme ja sanomamme on ja miksi me tuomme sen esille. Vastaukset näihin kysymyksiin olivat seuraavat: työryhmä, eli nuoret, selvästi kokivat, että kommunikaatio ja yleisesti tunteiden sekä ajatusten ilmaisu vanhemmille on haasteellista. Teatteri antoi näiden asioiden esille tuomiseen vaikuttavan ja pysäyttävän alustan. Nuorten halut, toiveet ja unelmat koskien elämää ja vanhempia, tuotiin esille tarinoiden muodossa. Tarinoiden kuuntelu teatterissa tai sen ulkopuolella on mahtava tapa saada viesti välitettyä, koska ihminen on eri tavalla läsnä ja hereillä ympäristössä, jossa tarkoituksena on pysähtyä, kuunnella ja nähdä. Tästä syystä nuoret saivat purettua sisällä pitämänsä asiat esitykseen ja siten tuotua ne esille.

3.2.4 Ympäröivälle maailmalle

Esityksen tarkoitus oli myös puhutella koko ympäröivää maailmaa ja sen ihmisiä. Näytelmässä oli viesti niin ystäville, sukulaisille, kouluille, harrastuspiireihin ja kerran kohdattaville ohikulkijoille. Miten sinä voit vaikuttaa positiivisesti erityisesti nuoren tai sitten vain kanssaihmissen kehitykseen ja elämän suuntaan? Oletko kannustava ja kannatteleva voima vai vedätkö toista alaspäin tahtoen tai tahtomatta?

3.3 Mitkä ovat lähtökohdat esitykselle?

Alkutaipaleen selkein tavoite oli tuottaa ryhmälähtöisesti näytelmä. Henkilökohtaisena tavoitteena oli ohjaajana kehittyä ryhmälähtöisen esityksen tekemisessä ja ohjaamisessa. Muut tavoitteet ottivat muotonsa prosessin edetessä.

Ryhmälähtöistä esitystä lähdimme tavoittelemaan harjoitteilla ja keskusteluilla. Ryhmälähtöinen tekemistapa oli uusi suurimmalle osalle työryhmästä, joten esityksen lisäksi tavoitteena oli myös itse ryhmälähtöisen tekotavan oppiminen ja ymmärtäminen. Kun tekotapa oli ryhmän sisällä sisäistetty, pääsimme vapaasti luomaan materiaalia esitykseen tähdäten.

Kun prosessi oli edennyt huomattavasti ja yhteisen esityksen tavoitetta jo jonkin verran saavutettu, alkoi nämä alkutavoitteet haarautua uusiin tarkempiin tavoitteisiin. Huomasimme, että se, *mitä* ja

kenelle haluamme luoda kulkevat käsi kädessä ja ovat lähtöisin esitykselle ja ryhmälle asetetuista tavoitteista. Tavoitteeksi muodostui elämän ja varsinkin nuorten elämän kipukynnysten ja tarpeiden tutkiminen.

Aloimme tutkimaan, mitä yleismaailmallisia teemoja ja aiheita elämä voi pitää sisällään ja mitkä niistä haluamme nostaa esille. Kysyimme myös, mitä elämässä tavoitellaan, ja siitä pääsimme kysymyksen voiko ihminen olla koskaan valmis. Tämän kysymyksen vastauksen etsimisestä tuli harjoituskauden keskivaiheen tavoite. Jokainen ihminen tavoittelee ja etsii ”valmista” tilaa, mutta mitä sen saavuttaminen vaatii tai mitä sen saavuttamiseen tarvitaan?

Tästä lisäkysymyksestä pääsimme elämän tukipilareihin, joista esille nostimme perheen, ystävät, rakkauden ja yhteisöllisyyden. Huomasimme, että nämä aiheet ja itsensä etsiminen, eli valmiuden tavoittelu, liittyvät vahvasti nuorten elämään. Esityksen tavoitteet alkoivat tässä vaiheessa muotoutua näiden teemojen ympärille. Päätimme tehdä esityksen, jossa käsitellään näitä elämän tukipilareita. Tämän tavoitteen asettamisen jälkeen siirryimme esityksen tekoprosessin loppuvaiheeseen. Vaikka harjoituskauden aikana nousi lukuisia pienempiä tavoitteita esille, alkuperäiset tavoitteet olivat läsnä läpi koko prosessin.

Henkilökohtainen tavoitteeni kehittyä ohjaajana ryhmälähtöisen esityksen tekemisessä oli läsnä koko esityksen tekoprosessin läpi. Tämä kyseinen tavoite muotoutui myös useampaan suuntaan esityksen valmistumisen aikana. Yksi näistä oli oppia, kuinka hallinnoida omaa taiteellista visiota. Kuinka paljon voin antaa oman näkemykseni taiteilijana näkyä tekstissä ja harjoitusprosessissa, silti kunnioittaen ja antaen tilaa nuorten luomalle materiaalille?

3.4 Mitkä ovat esityksen lähdemateriaalit?

Prosessin alussa lähdemateriaalia etsittiin ryhmän improvisaatioista ja pienesityksistä. Ohjasin liike-, ääni- ja näyttelijäntöyharjoitteita sekä erilaisia ryhmäytymisharjoitteita näyttelijöille. Tästä etenimme keskusteluihin siitä, mitä ajatuksia harjoitteet herättivät näyttelijöissä ja mitä aiheita me halusimme mahdollisesti käsitellä. Keskusteluista saadut ideat ja aiheet hyödynsin seuraavissa harjoitteissa, joiden jälkeen taas keskustelimme harjoitteiden herättämistä ajatuksista ja muista kiinnostavista teemoista. Tämä jatkui jonkin aikaa, kunnes siirryimme konkreettisiin lähdemateriaaleihin.

Yksi esityksen tekoprosessin käännekohdista oli, kun pyysin ryhmää tuomaan harjoituksiin yhden tai useamman merkityksellisen tavarat. Työryhmä toi lukuisia tavaroita, kuten runoja, kuvia, vaatekappaleita ja leluja. Ryhmä sai kertoa, miksi nämä kyseiset tavarat olivat heille merkityksellisiä, ja tämä toimi sytykkeenä rönsyävälle keskustelulle heränneistä teemoista.

Tavarat kuvasivat elämän aikakausia, niiden loppumista, ihmisiä, unelmia, haaveita ja epävarmuuksia. Keskusteluissa nousi esille nämä ja lukuisia muitakin teemoja, mutta tartuimme pitkän pohdinnan jälkeen näihin muutamiin aiheisiin. Tämä johtui siitä, että työryhmän sisällä koimme näiden aiheiden olevan universaaleja ja jokaista koskettavia.

Lähdimme tutkimaan teemoja tarkemmin, ja tekoprosessi pääsi kunnolla käyntiin. Prosessin aikana kohtasimme monta aihetta ja kysymystä, jotka nousivat pintaan näiden teemojen tutkimisen tuloksena, kuten kysymys, voiko ihminen olla koskaan valmis, ja mitä ihminen tarvitsee ympäröivältä maailmalta. Konkreettisen lähdemateriaalin tuominen harjoituksiin oli siis selvästi hedelmällistä.

Tavarat olivat toimineet kipinäinä prosessille ja ohjasivat esitystä vahvasti lopulliseen suuntaan. Tavaroiden ansiosta työryhmä löysi esityksen vallitsevat teemat. Tämän myötä myös esitys sai rakenteensa. Tavarat, jotka kuvasivat aikakusien alkua ja loppua, kuten yo-lakki ja päiväkirja, toimivat suurina tekijöinä esityksen lopullisen rakenteen päättämisessä.

Esityksen kolme tarinaa saivat myös lähtökohtansa tavaroista. Toisen osan tarina ja teema ”etsiminen” lähti täysin liikkeelle harjoituksiin tuodusta piparkakkumuotista. Muotti symboloi itsensä ja oman paikkansa etsimistä tässä maailmassa. Myös ensimmäinen osa ”viattomuus” sai alkunsa pehmolelusta ja kolmas osa ”luopuminen” suklaapatukasta, joka symboloi luopumista jostain, jotta voisi saavuttaa ihannekuvan itsestään.

Jokapäiväiset, mutta merkitykselliset tavarat olivat lopullisen esityksen tyylin, käsiteltävien aiheiden ja rakenteen suurimmat määrittäjät. Tavaroihin oli sidottuna niin paljon tunteita, muistoja ja ajatuksia, että ne saivat työryhmän ja ohjaajan inspiroitumaan aivan uudella tavalla. Tavarat toivat esitykseen uuden henkilökohtaisen tason ja mahdollistivat näyttelijöiden vahvan eläytymisen esityksen tarinoihin.

3.5 Onko muoto tai rakenne tärkeä alue esityksen kannalta?

Alussa esityksen muoto ja rakenne eivät olleet minulle tärkeitä. Ajattelin, että rakenne ilmestyy ja ottaa muotonsa prosessin aikana luonnollisesti. Emme myöskään keskittyneet muotoon tai rakenteeseen improvisaatioissa ja pienesityksissä. Nämä olivat täysin irrallisia toisistaan ja toimivat enemmänkin ajatusten ja kysymysten herättäjinä. Ajattelin, että keskustelemme esityksen muodosta ja rakenteesta sitten, kun materiaalia on tarpeeksi.

Emme kuitenkaan päässeet varsinaisesti keskustelemaan esityksen mahdollisesta rakenteesta, vaan se alkoi ilmenemään itsestään, kun saimme lähdemateriaaliksi merkitykselliset tavarat, jotka tuotiin harjoituksiin. Tavaroissa näkyi muutama yleinen teema, kuten elämän kulku ja eri aikakaudet, jotka alkoivat näyttämään suuntaa esityksen rakenteelle.

Prosessi ohjautui tutkimaan elämän polkua, sekä aikakausia, joista elämä rakentuu. Jaoimme lähdemateriaalin inspiroimana elämän alusta loppua kohden kolmeen osaan ja annoimme jokaiselle osalle oman teeman: lapsuus ja viattomuus, nuoruus ja etsiminen sekä aikuisuus ja luopuminen. Esityksen rakenteesta siis muotoutui kronologinen elämän polku, joka on jaettu kolmeen eri aika-kauteen.

Prosessin ja harjoituskauden alkupuolen improvisaatiot ja esitykset silti näkyivät esityksen rakenteessa. Improvisaatioiden ja esitysten irrallisuus toisistaan kantautui näihin esityksen osiin saakka. Osista tuli myös irralliset toisistaan siten, että hahmot ja maailmat eivät olleet liitoksissa toisiinsa. Osat olivat kuitenkin kronologisessa järjestyksessä. Esityksen rakenne siis tiivistyi sanaan episodimainen.

4 KESKENERÄISET KOHTALOT

Tässä luvussa esittelen katkelmia näytelmän viidestä eri osasta ja valotan niiden sisältöä ja prosessia. Näytelmän osat ovat kronologisesti: prologi, viattomuus, etsiminen, luopuminen ja epilogi.

4.1 Prologi

Keskeneräiset kohtalot -esitys alkoi prologilla, jossa yleisö johdateltiin esityksen teemoihin ja heille esiteltiin nuorten toiveet. Prologi oli näytelmästä sellainen kohta, jossa sain tuoda oman taiteellista näkemystä esille. Lähdemateriaali piti sisällään muutaman runon, joista sain idean, että esitys alkaisi runomaisella monologilla. Prologi kumpusikin luonnollisesti omasta kokemusmaailmastani.

Ihminen: Haluaisin olla eheä ja valmis. Kokonainen ihminen. Mutta tunnen itseni riutuneeksi puuksi, jonka juuret eivät kasva, eivät juurru. Olen heikolla maalla ja kuihdun janoon. Minun pitäisi pystyä kertomaan, että kuka minä olen, mitä minä haluan. Nähdä tulevaan ja tietää mihin kuulun. Niin kuin ruukkukasvi tietää, että minun tehtävä on kasvaa muiden iloksi tässä ruukussa. Se on minun maailmani, tarkoitukseni ja kohtaloni.

Silti yritän seistä varmana, mutta myrskyiset vuodet riuhtovat minun oksia. Repivät juuriani. Edes linnut eivät pesi oksilleni.

Haluaisin olla kaunis. Sellainen jota voi rakastaa. Niin, että kaikki näkisivät minut ja olisin itsevarma muiden edessä.

Haluaisin kuulua johonkin. Ympäröidä itseni ystävillä, jotka tukisivat minua ja tuntisin itseni osaksi maailmaa.

Haluaisin perheen. Vanhemmat, jotka ovat läsnä. Kodin, jossa on turvallista olla ja keilla omia siipiä ensimmäistä kertaa.

Haluan maailman, joka on avoinna vain minulle, eikä vaadi maksuksi mitään.

Mutta myrskyiset vuodet repivät oksani irti. Lehteni lakastuu jo ennen kuin ne pystyivät kasvaa kokonaisiksi. Tarvitsen vettä. Tarvitsen sinut kastelemaan minun juuriani. Haluan, että joku auttaa. En tiedä vielä miten lentää. Älä pakota minua hyppäämään myrskyn riuhtomilta oksilta. Tue minua.

Haluan, että joku kuuntelee.

Haluan, että sinä näet minut.

4.2 Viattomuus

Jokainen syntyy tähän maailmaan viattomana. Esityksen ensimmäinen osa ”Viattomuus” kertoi nuoren tytön tarinan vanhempien erosta ja elämän äkillisestä muuttumisesta hänen näkökulmasta.

Tytön vanhemmat ovat eron partaalla ja riitelevät jatkuvasti. Vanhemmista isä on tytölle rakkauden ja turvan lähde. Tarinassa kuitenkin nähdään, kuinka äiti ajaa isän pois heidän yhteisestä kodistaan ja tyttö jää yksin kylmän äidin kanssa.

Äiti alkaa tapailla uutta miestä, joka ilmenee tytön maailmassa ilkeänä peikkona. Tämä peikko tekee äidin ja tytön kylmää suhdetta vielä pahemmaksi. Lopulta äiti tulee raskaaksi ja hän ja uusi mies saavat lapsen. Tämä uusi ”parempi” lapsi saa kaiken huomion ja rakkauden, joka taas aiheuttaa työssä katkeruutta ja kateellisuutta. Tarinan lopussa nämä tunteet purkautuvat työssä järkyttävällä tavalla.

Tämä teema koskettaa monia nuoria, erityisesti vanhempien eron läpikäyneitä. Perherakenteen muuttuminen heijastuu nuorten kokemuksissa avuttomuutena, sillä heillä ei ole voimia vaikuttaa vanhempien väliseen rakkauteen, ei kaikkivoipaa kykyä pitää perhettä kasassa.

Viattomuus, joka meissä kaikissa on syntyessämme, tullaan jossakin vaiheessa menettämään. Ja kaessamme työryhmän kanssa elämän kolmeen osaan, päädyimme siihen tulokseen, että ensimmäinen elämän aikakausi loppuu, kun viattomuus on menetetty. Tämä viattomuus on jotakin, mitä pitää haalia ja ruokkia rakkaudella ja turvallisella elinympäristöllä. Etenkin eron tapahtuessa vanhempien pitäisi kiinnittää huomiota lapseen ja siihen, miten hän voi tämän suuren muutoksen tapahtuessa.

Nyky-yhteiskunnassamme on yleistynyt avioerot ja työryhmässä koimme, että tämä on kipupiste, jonka moni nuori joutuu kokemaan. Jokaiselle tulee vastaan siirtyminen lapsuuden turvallisuudesta epävarmaan nuoruuteen. Turvallisen ja tutun ympäristön järkkäminen voi kuitenkin työntää lapsen tämän rajan yli yllättäen ja sen seurauksena hämmentää lasta ja aiheuttaa hänessä hallitsemattomia reaktioita.

Viattomuus oli esityksen osa, johon oli eniten materiaalia ja siksi sen kirjoittaminen oli myös vaivastonta. Monessa kohtaa prosessia nousi esille lapsen yksin jääminen ja paha olo. Tämän takia esityksen ensimmäinen tarina varmasti liikutti monia yhtä paljon kuin se liikutti itse tekijöitä.

Tyttö: Olipa kerran kolme ihanaa ihmistä ja he olivat ihanan onnellinen perhe. Tässä on isä ja tässä on äiti. Isä sanoi aina äidille ”minä rakastan sinua” ja leikki paljon tytön kanssa. Tyttö tykkäsi myös isästä ja tykkäsi nukkua isän ja äidin välissä. He menivät joka päivä ulos ja katsoivat kuinka muurahaiset tekivät taloja kadun varrella ja siivosivat nukkuvia

ötököitä pois muiden tieltä. Tyttö tykkäsi jäätelöstä mutta äiti aina sanoi että siitä tulee peikkoja hampaisiin. Onkohan ne samoja peikkoja mitä asuu sängyn alla? Isä sanoi että hän taistelee peikot pois ja osti työlle aina jäätelöä. Tyttö tykkäsi jäätelöstä ja hymyili hampailla joissa peikot ei asunut. Eräänä päivänä peikot kuitenkin-

Tyttö: Sitten isä lähti laivalla lintujen perään jäätelömaihin. Isä näki myös että siellä kasvoi ainoastaan kauniita kukkia ja lehmät teki jäätelöä aina. Äiti ja tyttö jäi peikkojen maailmaan eikä niillä ollut mitään millä taistella peikkoja vastaan. Joka yö ne tuli ja haki uuden hampaan työltä. Sitten työllä ei ollut enää hampaita joilla syödä jäätelöä. Yhtenä aamuna tää, äiti, keksi kuinka sen hampaat pelastetaan. Yksi peikoista tykkäsi halailla ja äiti ei enään halaillut isää, niin se alkoi halailla sitä peikkoa. Jarmoa. Jarmo tykkäsi niin paljon äitin haleista että se teki linnan tytön kotiin. Sitten tyttö itki ja itki mutta kukaan ei kuullut enään ja tyttö oli ihan yksin.

Tyttö: Yhtenä yönä yksi peikon hampaista oli tippunut ja eksynyt äidin mahaan. Aamulla äiti ja Jarmo huomasivat, että hampaasta oli alkanut kasvaa peikko äidin mahassa. Vähän niinkuin rikkaruohot leviää leikkipuistossa.

-- Sitten vauva jäi asumaan tytön huoneeseen. Ja se vauva huusi ja huusi. Ja vanhemmat rakasti ja rakasti. Ja Tyttö ei saanut unta öisin. Eikä ruokaa aamuisin. Ja uudet peikkoystävät tulivat ihastelemaan vauvaa. Ja vauva sai tytön vanhat lelut. Ja se vauva huusi ja huusi. Ja tyttö itki ja itki. Niin, että vihdoinkin tyttö nukahti itkuun.

4.3 Etsiminen

Esityksen toisessa tarinassa "Etsiminen" seurataan Esaa, joka aloittaa opiskelun uudessa koulussa perheen muuttaessa uudelle paikkakunnalle. Esa on muuttanut vanhempiensa kanssa pois vanhasta ympäristöstä kiusaamisen takia. Uusi elämä ei kuitenkaan lähde helposti käyntiin, koska Esa joutuu kiusaamisen kohteeksi melkein heti.

Vanhemmat ja koulun henkilökunta eivät näe Esan ongelmia, vaikka ne tapahtuvat heidän silmiensä edessä. Vanhemmat ja opettaja ovat naiiveja, eivätkä osaa nähdä nuoren pahaa oloa. Etenkin vanhemmat haluavat uskotella itselleen, että kaikki tulee menemään hyvin.

Tämän seurauksena Esa kehittää ihanneminän Eeliksen, joka alkaa hämärtää jopa hänen päivittäisiä havaintojaan tilanteista. Yhtäkkiä Esan mielessä jopa vanhemmat tuntuvat haluavan mieluummin tämän kehitellyn hahmon Esan oman minuuden sijasta. Ajatusvääritykset kasvavat Esan päässä epätoivoista tahtia. Eelis on kaikkea, mitä Esa ei itse ole. Kaikki rakastaa Eelistä. Eelis on hyväntuulinen ja suosittu, kaikessa aivan huippu.

Nuoruudessa rooli vanhempiin muuttuu. Lapsena saa olla riippuvainen, mutta nuorena alkaakin itse suojella vanhempia omalta pahalta ololtaan ja nuoruuden tuomilta salaisuuksilta. Vanhempien toive lapsen pärjäämisestä kääntyykin sokeudeksi, oman lapsen paha olo suljetaan tietoisuudesta pois.

Nuorten keskinäisessä kanssakäymisessä hierarkiat ovat vahvoina – toiset nauttivat suosiota, toisten ollessa syrjittyjä. Tarinassa Esan epätavallinen harrastus, baletti, tekee hänestä silmätikun. Äidin hyvää tarkoittavat pullan leipomiset taas naurunalaiseksi pullapojaksi. Esa kokee paineen niin pahana, että alkaakin itse toivoa olevansa joku aivan muu – parempi ja hyväksyttävämpi. Lopulta tämäkin on vain oman paikan kivuliasta etsimistä maailmassa, joka nuorelle näyttäytyy usein ahtaana, mikäli sopeutuminen ei käy keveästi ja taustalla on jo lapsuudessa koettua kiusaamista. Nuori ymmärtää kiusaamisen viestinä: sinä et kelpaa. Niinpä muutos koetaan pakonomaiseksi ja tilanne täysin toivottomaksi.

Nuoret siis kipuilevat kahta suuntaa uudestaan etsiessään. Miten olla suhteessa vanhempiin, kun toive omasta tilasta ja itsenäisyydestä valtaavat mielen? Miten löytää paikka vertaistensa joukosta ja tulla hyväksytyksi?

Nämä teemat herättivät paljon keskustelua työryhmän sisällä. Jokainen nuorista oli joko juuri käymässä läpi itsensä etsimisen kriittisintä vaihetta tai kokivat päässeensä siitä juuri yli. Jonnekin kuumisen tarve ja oman minuuden löytäminen ovat vaihteita, jotka jokainen käy läpi ja joillakin se kestää melkein koko elämän läpi. Se on kuitenkin eniten pinnalla varhaisnuoruudesta nuoruuteen sijoituvalla ajalla. Sen takia päädyimme määrittämään elämän aikakausista keskiosan nuoruuteen sijoituville vuosille ja antamaan sille teemaksi etsimisen.

Koulu

Kaikki tuijottavat Esaa, kun hän kävelee koulun pihan läpi, sitten palaavat omiin toimintoihin. Esa on yksin. Hän alkaa hakea yksi kerrallaan kontaktia hahmoilta. Torjuntaja. Viimeinen torjunta on aggressiivinen. Esa kaatuu lavalle. Kaikki ottaa fokuksen häneen. Lähtevät lähestymään.

JEMINA: Mitä hittoa sä oikein hipelöit mua.

Esa: En mä mitään –

JEMINA: En mä mitään, en mä mitään. Puhu kovempaa niin mä kuulen.

TIINA: Ei se osaa kun on vielä äidin pikku kulta.

JUSSI: Tuliko ikävä äitiä? Voi ei alkaako sitä itkettä.

JEMINA: Antakaa sille tutti.

JESSICA: Tai äidin pulla jota se voi imeä.

Naurua. Katsovat Esaa joka maassa.

JEMINA: Etkö sä osaa ees hitto seistä.

JUSSI: Nouse pystyyn.

Esa: Mutta –

TIINA: Älä hitto puhu meille.

JESSICA: Veikö kissa kielen.

JUSSI: Pitäiskö sille vähä opettaa käytöstapoja?

JEMINA: Pitäis. Katotaan kuinka lujaa sä osaat juosta ku mä –

Opettaja: Mitä täällä tapahtuu?! Nyt kaikki hajaantukaa.

TIINA: Tää kaatui.

JEMINA: Me yritettiin auttaa.

JUSSI: Tais mennä taju, kun se ei saanu sanotuksi mitään.

Naurua

Opettaja: (Esalle) Pitääkö paikkansa?

Kaikki katsoo Esaa

Esa: J-Joo.

Opettaja: Menkää luokkaan. (Auttaa esan ylös) No terve. Kukas sinä olet.

Esa: Esa.

Opettaja: Esa! Niin, todellakin. Hölmö minä. Sinun vanhempasi juuri lähtivät. Ihania, eikö vaan? No hei. Tervetuloa. Minä olen sinun luokkasi opettaja. Tapasitkin jo suurimman osan luokkatovereistasi. Hauskaa porukkaa. Seuraa minua, niin päästään aloittamaan opin ihmeellinen matka!

Kotona

Äiti ja isä tulee lavalle.

Äiti: Esa! Kerro kaikki. Miten meni ensimmäinen koulupäivä.

Isä: Oliko kivoja tyyppejä?

Äiti: Ainakin ne pihalla olevat oppilaat näytti mukavilta.

Isä: Niin näytti.

Äiti: Todella mukavilta. Ja oli niin aurinkoista!

Isä: Oli! No Esa, oliko siellä mukavia tyttöjä?

Äiti: Höpsö! Esa, kerro meille. Me haluamme kuulla kaiken.

Esa nousee pystyyn. Miettii mitä sanoa.

Isä: Kaikki varmasti rakastivat sinua!

Äiti: Tietysti. Mitäs muuta sitä voikaan!

Esa: Oli kivaa.

Äiti ja isä: Mahtavaa! Kerro lisää, saitko kavereita?

Esa: No joo. Kyllä mä kai.

Äiti ja isä: Ihanaa! Minkä nimisiä. Olivatko he ihania?

Esa: No mä tapasin. (miettii) Mä tapasin yhen tyyppin.

Äiti: Niin?

Esa: Eelis.

Isä: Eelis!? Mahtavaa! Onko hän mukava?

Äiti: Kerro kaikki. Onko hän hyvästä perheestä?

Esa astuu edemmäs. Hänen katse kirkastuu. Lavalle tulee ihmisiä ja Esasta tehdään Eelis.

Esa: Joo. Eelis on tosi kiva. Ja hän on myös hyvästä perheestä. Eelis on tosi komea ja itsevarma. Se ei alistu kiusaamiselle ja uskaltaa sanoa omat mielipiteensä. Kaikki pitää Eeliksestä. Sillä on tosi paljon kavereita, kaikki ihailee sitä. Eeliksen huumorintaju on myös uskomaton, kaikki nauroi sen vitseille. Se on myös tosi hyvä koulussa, eikä kukaan pilkkaa sitä siitä. Eelis pukeutuu vaan merkkivaatteisiin ja näyttää aina hyvältä.

Se harrastaa myös kaikkia hienoja lajeja, niinku futista. Ja nyrkkeilyä. Sillä on myös tosi kaunis tyttöystävä ja kaikki muutkin tytöt haluaa siltä huomiota. Eelikestä tulee mun paras kaveri ja me tullaan varmasti hengaamaan joka päivä!

Äiti: Hän kuulostaa aivan uskomattomalta ihmiseltä. Minä olen niin onnellinen!

4.4 Luopuminen

Esityksen kolmannessa ja viimeisessä tarinassa ”Luopuminen” seuraamme nuoren aikuisen, Sannin, pyrkimyksiä asettua aloilleen kumppaninsa Tonin kanssa ja samalla selvittää, mitä hänen isälleen tapahtui. Isä jätti Sannin ja hänen äitinsä yksin, kun Sanni oli vasta pieni tyttö. Tämä muisto isän katoamisesta ei jätä Sannia rauhaan, eikä hän sen takia pysty menemään naimisiin Tonin kanssa. Ei ainakaan ennen kuin hän on selvittänyt syyn isän lähdölle ja saanut tietää, mitä hänelle tapahtui.

Sanni kamppailee syyllisyyden ja vihan tunteiden kanssa isän lähtemisestä, ja tietämättömyys siitä, mitä isälle tapahtui, ei jätä Sannia rauhaan. Nämä ajatukset ja tunteet raastavat Sannia, varsinkin nyt, kun hänen edessään on merkittävä päätös: naimisiin meno. Miten hän voisi asettua aloilleen, kun pala sisältä puuttuu?

Vaikka nuoret sulkevat vanhemmat joskus oman elämänsä ulkopuolelle, niin sitä tapahtuu myös toiseen suuntaan. Vanhemmat jättävät usein keskustelematta nuorten kanssa suurista päätöksistä, joko pelosta siitä, miten asiasta kertoa, tai muuten vain tietämättömyydestä. Tällainen puhumatta jättäminen ja ulkopuolelle sysääminen voivat vaikuttaa nuoreen läpi hänen elämänsä ja estää näin elämän jatkumista eteenpäin.

Sanni lähtee etsimään isäänsä ja kohtaa matkalla monenlaisia hahmoja. Hän unelmoi isästä ja hänen tapaamisesta. Lopuksi Sanni löytää isänsä hoitokodista ja saa tietää, että isällä on pahanasteinen syöpä. Sanni joutuu tahtomattaan luopumaan toiveistaan isää kohtaan sekä sovinnon ja loppuratkaisun saavuttamisesta.

Jokainen meistä joutuu luopumaan jostakin elämän aikana. Mietimme työryhmän kanssa, mikä teema määrittää elämän kolmatta aikakautta – aikuisuutta. Päädyimme siihen tulokseen, että aikuisena ihmisen pitää oppia luopumaan. Elämän edetessä voit joutua luopumaan unelmista, tavoitteista tai läheisistä ihmisistä. Luopuminen on pelottavaa, mutta joskus se voi olla ainoa oikea ratkaisu, että voi jatkaa eteenpäin.

Kosinta

Sanni: Mä... Toni. En mä voi. En mä pysty.

Toni: Tietysti.

Sanni: Mä oon pahoillani.

Toni: Pahoillaan? Joo joo, niin mäkin. Mut mä en voi käsittää kui tää on vieläkin näin vaikeeta.

Sanni: Toni. Kun en mä voi. Mä en oo valmis. Ymmärrätkö. Äiti ja isä, ne...

Toni: Äiti ja isä? Älä viitti. Sä oot erillinen ihminen, ei toisten elämä määritä sua. Sun pitää oikeesti käsitellä sun kummitukset jossain vaiheessa.

Sanni: Älä. Mä tiedän. Mä yritän parhaani.

Toni: Joo. Mutta täs suhteessa on kaksi ihmistä. Sä ja mä. Me ollaan seurusteltu jo vaikka kuinka monta vuotta. Mä haluan et me mennään eteenpäin. Mä haluan jotain pysyvää.

Sanni: Mä myös! Mutta mä en oo vielä valmis tähän. Mä... Mä haluan saada tietää et miks Isä jätti mut ja äidin.

Toni: Mä ymmärrän. Mutta mitä sä pelkää? Ei se vaikuta meidän elämään. Meidän omaan erilliseen elämään.

Sanni: Mutta kyllä se vaikuttaa. Mä en tiedä miten. Mut mä tunnen et se pitää musta kiinni. Jotenkin.

Toni: No sä selvität sen. Ja mä haluan tukea siinä. Silti, mä en odota ikuisuuksiin. Muista se.

Sanni: Mä tiedän. Mä rakastan sua.

Toni: Ja mä sua.

Sovinto

Sanni: Isä. Isä oletko se sinä. Täällä on Sanni. Siis sinun tytär. Tai en minä edes tiedä tunnistaisitko sinä minua. Tai edes muistaisi miltä näytän. Mä oon niin kauan miettiny et etsisin sut. Ja nyt mä uskalsin. Sano jotain. Tää on ihan niinkun ne kaikki kerrat kun mä oon huutanut huoneen seinille kaikkea mitä mä olisin halunnut sanoa sulle. Miksi sä lähdit? Miksi? Sä et voi tietää mitä sä teit mulle. Mä en edes muista miltä sä näytät. Mulla ei koskaan ollut isää. Ymmärrätkö?! Ja äiti. Äiti kärsi. Sä jätit sen yksin. Se menetti elämänhalun. Et koskaan selittäny miks lähdit. Äiti vaan kuihtui pikkuhiljaa pois ja

mä, pikku lapsi, jouduin seuraamaan sitä sivusta. Et koskaan tullut takas! ET! MIKSET!? KERRO. Sä revit musta palan pois ja jätit parantumattoman mustan aukon mun sisälle joka on loputtomiin syönyt mua. Ymmärrätkö! Ja tiedätkö mitä. Mulla on avopuoliso. Me ollaan onnellisia. Se rakastaa mua. Toni. Toni on parempi mies ku sinä koskaan olit. Ja Toni kosi mua. Se kosi mua ja ainoa mitä mä pystyin miettimään oli et jos mä oon samanlainen paska ku sinä. Jos mä tuun jättämään sen ja lapset. Niin me halutaan lapsia. Mutta sä oot repiny tän kaiken multa pois. Sä oot pitänyt musta kiinni nää kaikki vuoden. Repiny mua alaspäin. Mä sanoin ei, kun Toni kosi mua. Mä halusin sanoa tahdon, mutta mä en pystynyt. En pystynyt koska mä olisin halunnut, että mun isä, jota koskaan ei ollut, olis sanonut kyllä, kun mä kysyn, että saattaako se mut alttarille. Et sä olisit sanonut kyllä mulle ja ollut mun elämässä. Mä... En mä tiedä. Nyt tää kaikki vaan purkautui. Ootko siellä?

Hoitaja: Hei Sanni. Lauri selvästi on todella rasittunut. Nyt on pakko lopettaa puhelu.

Sanni: Älä! Mulla on niin paljon kysymyksiä. Kiltti.

Hoitaja: Nyt on pakko. Hän on todella rasittunut. Te voitte tulla käymään täällä ensiviikon aikana.

Sanni: Joo. Minä tulen. Tulen todellakin.

Hoitaja: Hyvä. Lauri varmasti odottaa sitä. Nyt on pakko lopettaa. Nähdään pian.

Sanni: Joo.

Puhelu loppuu. Sairaala menee pimentoon. Toni tulee lavalle.

Toni: Miten meni?

Sanni: Se oli isä. Mä huusin sille. Mä meen tapaamaan sitä.

Toni: Ok. Sä pystyit siihen.

Sanni: En mä oo saanut vielä mitään lopputulosta tähän. Mä haluan tietää miksi.

Toni: Me mennään tapaamaan sun isää. Mä rakastan sua.

Menevät. Lauri sängyssä yksin lavalla. Sydänäänäni kiihtyy. Hoitaja tulee.

Hoitaja: Lauri! Mikä on.

Lauri yrittää sanoa jotain.

Hoitaja: Mitä? Sattuuko johonkin? Sano minun korvaan. Mitä. ”Kyllä”? Mitä tarkoitat ”Kyllä”?

Sydänkäyrän ääni muuttuu suoraksi. Sydän pysähtyy.

Lauri! Lauri! Hei täällä tarvitaan apua!

4.5 Epilogi

Kuten prologi, myös epilogi kirjoitettiin muun tekstin valmistuttua. Epilogikin oli täysin lähtöisin minun omasta kokemusmaailmastani. Halusin lopettaa näytelmän monologiin, jossa käsitellään esityksessä esille nostettuja teemoja ja punotaan yhteen se, miten ihminen voi kasvaa kohtaamalla nämä teemat, joko yksin tai ympäröivien ihmisten avulla.

Lähtökohtana epilogille oli lause ”Näe minut”. Lause, joka esiteltiin jo prologissa. Epilogin tehtävänä oli käytännössä saada yleisö ymmärtämään se, että vaikka esityksen tarinat olivat traagisia, niin jokainen meistä voi vaikuttaa siihen, kuinka oikean elämän tarinat päättyvät. Siksi lopetin esityksen lauseisiin: ”Tunsin itseni osaksi sitä kaikkea. Tunsin, että joku näkee minut.” Vastaukset näihin perimmäisiin toiveisiin tarvitsee lopulta jokainen ihminen. Valmista ihmistä ei ole olemassa, mutta eheä ihminen on.

Ihminen: Istuin kerran puistossa myrskyn jälkeen. Ilma oli raikasta. Kevyttä. Samalla tavalla kuin ihminen on kevyt riidan ja kyynelien jälkeen. Tuntui kuin maailma olisi syntynyt uudelleen.

Istuessani siellä näin puun. Puun joka oli vääntynyt ja jonka oksat olivat taitekohdista revenneet. Ne roikkuivat viimeisillä voimillaan ja vetivät puuta alaspäin. Kuin epävarmuudet ihmistä.

Istuin siinä ja katsoin puuta. Aurinko hyväili ihoani ja näin, kuinka se puu halusi kasvaa ylös. Kohti valoa. Kasvattaa uudet oksat jotka jaksaisivat kantaa pesiviä lintuja.

Nousin ylös ja kävelin sen puun luo. Otin kiinni oksista ja revin, kaikella mitä olen, ne irti. Oksat tippuivat jalkojeni juureen ja tunsin, kuinka puu veti syvään henkeä. Kuinka sen juuret tarttuivat taas maahan kiinni ja suoristi puun vääntyneen rungon.

Se puu alkoi kasvamaan, vahvemmin kuin koskaan ennen. Suoraan runkoon kasvoi uudet oksat ja oksiin lehdet. Lehdet olivat kutsuvan vihreät ja oksat entistä vahvemmat.

Uusille oksille laskeutui lintu. Lintu teki oksalle pesän. Pesästä ilmestyi pieni linnunpoikanen ja se poikanen hyppäsi kädelleni.

Otin poikasen hellään otteeseeni ja silitin sen untuvia. Katsoin puuta, joka kasvoi aina vaan korkeammaksi ja vahvemmaksi. Tiesin, että linnunpoikanen oli kiitollinen puusta. Puusta joka ei tulisi kaatumaan, vaan tarjoaa hänelle turvallisen kodin. Lintuemosta, joka pitää huolta. Auringosta, joka toivottaisi hänet avoimin käsin lämpimään syleilyyn, kun hän oppii lentämään. Vapaudesta joka vain odottaa, että joku ottaa siitä kiinni.

Tunsin itseni osaksi sitä kaikkea.

Tunsin, että joku näkee minut.

5 LOPUKSI

Matka kohti Keskenräiset kohtalot -näytelmää oli monella tavoin merkityksellinen. Sain todistaa opettamani ryhmän kehitystä ja kasvua prosessin edetessä. Sain oppia itsestäni ohjaajana – vahvuksistani viedä prosessia eteenpäin ja kyvystäni kannustaa ja tukea ryhmää heidän omalla luovuuden matkallaan. Ryhmälähtöisesti luominen on erityisen hienoa juuri siksi, että ohjaajan panoksen lisäksi saa opetella antamaan siimaa ryhmälle luovuuden hakiessa toimivimpia muotojaan.

Myös kasvun paikka ohjaajana oli vääjäämätön. Tämä johtui ennen kaikkea siitä, että oman merkityksellisen tekstin tuottaminen koskettaa itseäkin syvältä – siinä ei halua epäonnistua. Vision haluaa refleктоivan sitä, mitä mieli todella haluaa sanoa. Vapauden antaminen ryhmälle on oman kontrollin luovuttamista. Ei voi siis itse viedä tekstiä suuntaan ja toiseen. Sen on annettava kääriytyä kuin lankapallon kaikkien ryhmäläisten osallistuessa tähän luomiseen.

Keskenräiset kohtalot sai suhteellisen pienistä elementeistä kipinän oikeaan, lopulliseen suuntaansa. Ryhmäläisten tuomat merkitykselliset esineet johdattivat meidät ydinteemojen ääreen – rakauden kaipuun, hyväksynnän saamisen ja oman paikkansa löytämiseen maailmassa. Pienestä siis lähtee suuri idea, jos sille antaa vapauden ilmaista itse itsensä. Tähän tarvitaan kärsivällisyyttä ohjaajana, sillä luonnollista prosessia ei voi keinotekoisesti nopeuttaa. Harjoitteiden, improvisaatioiden ja pienesitysten kuukausia kestänyt vaihe tuli lopulta hedelmälliseen päätökseen, kun ydinteemat ja näytelmän episodimainen rakenne heräsivät niiden kautta henkiin.

Ryhmälähtöisyys on mielestäni uskomaton tapa luoda teatteria, jos tekijät haluavat lähteä pitkälle tutkimusmatkalle. Ryhmälähtöinen teatteri vaatii koko ryhmän omistautumista tekotavalle, mutta tämä omistautuminen luo aivan uudentasoista eläytymistä ja koskettavuutta itse näytelmätekstiin. Ryhmälähtöisyys toimii, kun tavoitteet ja lähtökohdat ovat ryhmän sisällä selkeät, koska ilman näitä punaisia lankoja prosessi lähtee rönsyilemään hallitsemattomasti. Siitä syystä ohjaajan rooli prosessin kasvamisen valvojana on välttämätön. Jos ohjaaja tai työryhmä ei jaksa omistautua pitkälle ja tunteelliselle tutkimusmatkalle, niin ryhmälähtöisyys ei ole heille. Siinä tapauksessa suosittelen valmiin tekstin tekemistä, koska se on suoraviivaisempaa ja selkeämpää.

Jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija. Ryhmälähtöisyydessä työryhmän sisäiset tittelit ja hierarkiat hämärtyvät, kun lähdemme etsimään ihmisen ainutlaatuisia kokemuksia ja pyrimme sanoittamaan näitä. Jokainen meistä on ihminen näiden asioiden äärellä. Silloin ryhmälähtöisyys loistaa kirkkaimpana luomistapana. Se voi kyetä tuomaan esiin jotakin uutta ja ainutlaatuista ja samalla koskettaa meistä jokaista.

LÄHTEET

Koskenniemi, P. 2007. Osallistava teatteri: Devising ja muita merkillisyyksiä. Vantaa: Opintokeskus Kansalaisfoorumi.

Oddey, A. 1994. Devising Theatre: A practical and theoretical handbook Lontoo: Routledge